

*М. А. Староверова,
методист лабораторії методичного
забезпечення КЗ «Житомирський
ОІППО» ЖОР*

Стан та перспективи викладання польської мови в навчальних закладах області

У 2017-2018 н. р. польська мова вивчалась у навчальних закладах Баранівського, Новоград-Волинського, Романівського, Житомирського, Бердичівського, Володарсько-Волинського, Ємільчинського районах, а також в містах Житомирі, Бердичеві, Новоград-Волинському, Коростишеві, Коростені.

Вивчення польської мови у різних навчальних закладах відбувалось як основного предмета навчального плану, так і факультативно та на гуртках

Викладають польську мову 30 вчителів, з них 16 – у м. Житомирі та 14 – в закладах освіти області.

Двічі на рік на базі ЖОІППО відбуваються традиційні обласні семінари-практикуми учителів польської мови, присвячені різним аспектам методики викладання польської мови.

Учителі обізнані з пояснювальними записками навчальних програм, нормативними, інструктивно-методичними документами, критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів з різних видів мовленнєвої діяльності, володіють належними теоретичними і методологічними основами, принципами навчання і виховання, формами, методами, прийомами роботи на уроках.

Вивчення показало, що вчителі забезпечують викладання польської мови на належному рівні. Учителі польської мови працюють над формуванням мовної компетенції, яка передбачає адекватне використання граматичних явищ для вирішення комунікативних завдань.

Використовуючи на уроках інноваційні технології, вчителі Н.В. Гвоздь., В.Л. Вечканов забезпечують позитивну мотивацію учнів до здобуття знань, формують стійкий інтерес до них, дають відчуття потреби в самоосвіті.

Велика увага приділяється розвитку творчих здібностей учнів шляхом раціоналізації та модернізації змісту, форм, методів і засобів навчання.

Одним із найпоширеніших інформаційних джерел для вчителів польської мови є інтернет. Проте варто зазначити, що не всі школи підключені до мережі інтернет, і, відповідно, не всі вчителі мають змогу нею користуватися. Водночас використання інформаційних навчальних програм за допомогою комп'ютера значно покращує рівень засвоєння мовного матеріалу з подальшим використанням усного мовлення, письма, аудіювання, читання.

Питання використання новітніх інформаційних технологій на уроках польської мови неодноразово розглядалось на засіданнях методичного об'єднання вчителів польської мови, на обласних семінарах.

У 2017–2018 н р. було проведено обласні семінари вчителів польської мови.

1. «Інформаційно–комунікаційні технології – як засіб формування соціолінгвістичної компетентності учнів», 28 листопада 2017 року, учасниками було 30 вчителів.
2. Позапланово було проведено 2 семінара:
  1. «Використання настільних ігор у навчанні польської мови та історії Польщі» - за участю представників Варшавського ІНП, жовтень.
  2. «Як підготувати учнів до сертифікаційного екзамену з польської мови», за участю представників Сілезького університету, листопад.

Активну участь вчителі польської мови беруть у вебінарах з питань методики викладання предмета. Так, 19 квітня 2018 року вчителі взяли участь у вебінарі «Програмування польської мови в молодших класах школи з вивченням польської мови».

Метою навчання було запровадження теоретичних основ та практичних технік програмування польської мови.

Програма навчання передбачала вивчення таких питань:

- Мовні явища у процесі оволодіння мовою
- Побудова системи польської мови у свідомості слухача
- Навчання застосування правил функціонування польської мовної системи в різних комунікативних ситуаціях

У багатьох школах створено методичний фонд для вивчення польської мови (папки з дидактичними розробками до програмових навчальних тем, різноманітний роздатковий матеріал, посібники, стенди тощо), картотеки навчального обладнання, контрольних робіт, розроблених тематичних атестацій за рівнями, тестових завдань.

Учителі спонукають учнів до участі у всеукраїнській олімпіаді з польської мови і літератури.

Так, 25 лютого 2018 р. на базі Житомирської міської гімназії № 3 було проведено III (обласний) етап предметної олімпіади з польської мови і літератури.

До олімпіади були допущені учні-переможці II (районного, міського) етапу олімпіади. Географія учасників охоплювала м. Житомир, м. Новоград-Волинський, м. Коростишів, а також Новоград-Волинський та Баранівський райони.

Учасниками олімпіади стали 22 учні.

Учениця 11 класу Житомирської загальноосвітньої школи I- III ступені

№ 27 Скиба Ольга Олегівна стала переможницею обласного етапу і гідно представила область на Всеукраїнському етапі олімпіади в Івано - Франківську, виборола 3 місце (учитель Зубарева В.В.).

Завдання олімпіади з польської мови для **8 класу** передбачали виконання завдань з аудіювання; граматики (вставити розділові знаки,

підкреслити головні та другорядні члени речення, з'ясувати різновид речення), орфографії (вставити пропущені орфограми), лексикології (пояснити лексичне значення слів, дібрати до поданих слів антоніми), фразеології (дібрати з довідки відповідники до фразеологізмів), словотвору (замінити словосполучення словами з таким самим лексичним значенням, дібрати спільнокореневі слова); перевірки читацьких компетенцій (з'ясувати, у якому відділі супермаркету можна придбати той чи інший товар); усна відповідь на ситуативне завдання.

Завдання олімпіади з польської мови для **9 класу** передбачали виконання завдань з аудіювання; граматики (заповнити текст іменниками, займенниками, прийменниками та дієсловами, поставленими у відповідній формі, утворити вищий та найвищий ступінь порівняння прикметників), лексикології (дібрати слово з правильним лексичним значенням, поєднати слова у словосполучення), фразеології; перевірки читацьких компетенцій (прочитати текст та обрати правильну відповідь на поставлені до тексту запитання з-поміж запропонованих); усна відповідь на ситуативне завдання.

Завдання олімпіади з польської мови для **10 класу** передбачали виконання завдань з аудіювання; граматики (заповнити текст іменниками, займенниками, прийменниками та дієсловами, поставленими у відповідній формі, конструювання речень із запропонованих слів, визначити різновид поданих дієприкметників, визначити вид підрядних речень, підкреслити головні члени речення), лексикології (пояснити значення слів); перевірки читацьких компетенцій (прочитати текст та обрати правильну відповідь на поставлені до тексту запитання з-поміж запропонованих); виконання завдань на знання теорії літератури; написання твору-роздуму на одну із запропонованих тем; усна відповідь на ситуативне завдання.

Завдання олімпіади з польської мови для **11 класу** передбачали виконання завдань з аудіювання; граматики (поставити у тексті іменники, прикметники, дієслова у відповідній формі, вставити, де потрібно, прийменники, утворити словосполучення *числівник + іменник* та поставити їх у відповідному відмінку у реченнях, трансформувати складнопідрядні речення в прості односкладні), фразеології (пояснити значення фразеологізмів); перевірки читацьких компетенцій (прочитати текст та обрати правильну відповідь на поставлені до тексту запитання з-поміж запропонованих); виконання завдань на знання теорії літератури; написання твору-роздуму обсягом 15 речень на одну із запропонованих тем; усна відповідь на ситуативне завдання.

Найкраще учасники олімпіади справились із завданнями, пов'язаними із аудіюванням тексту, граматиною (заповненням тексту прийменниками) та лексикологією. Певні труднощі в окремих учнів 8, 9, 10, 11 класів викликали завдання з граматики, зокрема на трансформацію речень та утворення правильних форм дієслів, іменників, числівників. Учні 10 класу не справились із завданням, пов'язаним із визначенням різновиду дієприкметників. Погано виконали учні 10–11 класів завдання з теорії

літератури, що свідчить про низький рівень літературної освіти старшокласників та потребує додаткової уваги з боку вчителів.

Результати аналізу виконання учнями тестів з **аудіювання** свідчать про те, що більшість учасників олімпіад сприймає польську мову на високому та достатньому рівні, володіє мовною контекстуальною здогадкою. Проте в окремих учнів 8–11 класів виникли певні труднощі у сприйнятті на слух записів текстів, зроблених носіями мови та відтворених за допомогою ТЗН, що свідчить про недостатній рівень автоматизації навичок аудіювання.

Під час виконання завдань із **читання** переважна більшість учні 8–11 класів показали, що розуміють загальний зміст прочитаного, вміють диференціювати інформацію, але мають труднощі при співставленні фактів та виокремленні деталей тексту, що є показником недостатнього розвитку навичок розуміння та інтерпретації інформації та невеликого досвіду роботи учнів з таким типом завдань.

Зміст запропонованих тем для **письмової творчої роботи** був розкритий переважною кількістю учнів. Рівень творчих робіт учнів відповідав вимогам навчальних програм. Витримано структуру твору, використовувались мовні кліше та ідіоматичні звороти. Серед типових лексичних та граматичних помилок: помилкове використання у тексті слів не за їх денотативним значенням, неправильна послідовність слів у словосполученнях, неузгодженість підмета і присудка, порушення порядку слів у реченні, використання неправильної вищо-часової форми дієслова, опущення дієслова-присудка або його частини, орфографічні та пунктуаційні помилки.

Визначення рівня **мовленнєвої компетенції** складалося з оцінювання монологічного мовлення учнів із запропонованої теми-ситуації та у формі бесіди-діалогу з членами журі. Монологічні висловлювання учнів-переможців олімпіади були повними, послідовними, лексично насиченими, правильно фонетично і граматично оформленими, містили особистісні оціночні фрази.

Однак не всі учасники олімпіади могли аргументовано доводити власну точку зору, висловити своє ставлення до предмета спілкування. Аналіз творчих письмових робіт та усного мовлення показав, що певна кількість учнів використовує заздалегідь вивчені теми для виконання творчих завдань. Рівень власного спонтанного висловлювання думок є відносно високим у 50 % учасників. Інші учні переважно використовують прості речення.

Результати аналізу відповідей і робіт учасників олімпіад з польської мови засвідчили, що учні 8–11-х класів змогли виконати запропоновані завдання, що є доброю тенденцією зростання рівня їхніх знань, навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності та якості навчання, комунікативно спрямованого на особистість учня. Рівень підготовленості учнів вказує на те, що комунікативно зорієнтований підхід до навчання польської мови має свої пріоритети, які чітко визначаються в умінні більшості учасників олімпіади вільно користуватися мовою як засобом міжкультурного спілкування з польським народом.

Журі відмітило недоліки, що потребують належного аналізу та пошуку шляхів щодо їх усунення: недостатній обсяг монологічного

висловлювання та його інформаційне навантаження роблять учнівські висловлювання децю формальними, структура та повнота розкриття змісту письмової роботи не завжди на високому рівні, оскільки об'єм висловлювання та активний словниковий запас учнів потребують удосконалення.

За результатами олімпіади було надано рекомендації учителям ЗНЗ:

1. Звернути увагу на розвиток навичок спонтанного усного та писемного мовлення, розвиток навичок аудіювання, з урахуванням збільшення використання автентичних текстів та тестових завдань до них.

2. Надавати пріоритети використанню автентичних текстів, аудіо- та відеоматеріалів, записів текстів, зроблених носіями мови та відтворених за допомогою ТЗН, які забезпечать виконання нормативності мовлення, дозволять досягти рівнів навченості.

3. При аналізі мовних явищ на уроках польської мови використовувати літературні тексти польських письменників та здійснювати міжпредметні зв'язки «польська мова – польська література» з метою інтеграції знань з мови і літератури.

У ході перевірки виявили і ряд недоліків. Потребує удосконалення система забезпечення шкіл підручниками одного автора, поступовий перехід на підручники нового покоління. Важливим шляхом удосконалення викладання іноземної мови є забезпечення кабінетів сучасними технічними засобами (аудиомагнітофонами для проведення аудіювання, комп'ютерами та інтерактивними комплексами для системного використання комп'ютерних програм). Вчителів бажано забезпечити технікою для відтворення записів з CD чи інших електронних носіїв.

Рекомендації.

Потребує удосконалення система роботи з обдарованими учнями. Кадровий потенціал при сприянні в удосконаленні індивідуальної роботи з цією категорією дітей в змозі забезпечити більш успішну участь учнів школи в міських, обласних предметних олімпіадах з польської мови.

Оскільки в окремих класах відсутній поділ на групи (менше 27 учнів), вчителям варто запровадити диференціацію учнів. З метою раціонального використання часу на уроці варто відмовитися від ведення словників, замінивши їх списками нових слів за темами, які учні зможуть роздрукувати самостійно. Окрім того, вчителям не слід зменшувати кількість часу на формування навичок діалогічного мовлення та аудіювання.

З метою подальшого формування інтересу до польської мови вчителям варто організувати дослідницьку діяльність старшокласників з полоністики.